

МІСЦЕ МОТИВАЦІЇ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ В ОСОБОВО-ПРОФЕСІЙНОМУ РОЗВИТКУ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ

М. Р. Герасимчук

Кафедра патофізіології (зав. кафедрою – проф. Л.М. Заяць) ДВНЗ «Івано-Франківський національний медичний університет», м. Івано-Франківськ.

MOTIVATION PLACE IN THE EDUCATIONAL PROCESS IN THE PERSONAL-PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF FUTURE DOCTORS

M.R. Gerasymchuk

SUMMARY

The article presents current issues of motivation in education of medical students in higher education today. An innovative approaches improve the teaching of medical disciplines, including pathophysiology, aimed at improving the training of highly qualified doctors. Analyzed on the basis of own experience and the literature main points on the general mistakes that allowed teachers in the learning process and help reduce student interest in studying the subject. Showed the basic methods of motivation. Presented the modern teaching methods in used during workshops and approaches to improve the motivation of future doctors in the study of medical disciplines.

МЕСТО МОТИВАЦИИ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ В ЛИЧНОСТНО-ПРОФЕССИОНАЛЬНОМ РАЗВИТИИ БУДУЩИХ ВРАЧЕЙ

М.Р. Герасымчук

РЕЗЮМЕ

В статье изложены актуальные вопросы мотивации в учебном процессе студентов-медиков в высших учебных заведениях на современном этапе. Приведены новые подходы повышения эффективности преподавания медицинских дисциплин, в частности, патофизиологии, которые направлены на улучшение подготовки высококвалифицированных врачей. Проанализированы на основе собственного опыта и данных литературы основные моменты относительно общих ошибок, которые допускаются преподавателями в процессе обучения и способствуют уменьшению интереса студента в изучении данного предмета. Приведены основные способы мотивации. Освещены современные педагогические методики в проведении практических занятий и подходы к улучшению мотивации будущих врачей в изучении медицинских дисциплин.

Ключові слова: мотивація, навчальний процес, студенти-медики.

У даний час, коли науково-технічних прогрес розвивається неймовірно швидко, проблема становлення висококваліфікованих фахівців набуває все більшого значення. Сучасне суспільство ставить перед випускником вищої медичної школи, особливі вимоги, серед яких важливе місце займають високі професіоналізм, активність, уміння співчувати, навички спілкування на основі взаєморозуміння, знання медичної етики і деонтології.

Процес вдосконалення підготовки майбутніх фахівців медицини в умовах реформування сучасної освіти в рамках Болонського процесу достатньо складний і обумовлений багатьма чинниками. Одним з яких є ступінь адекватності мотиваційних установок щодо обрання, вступу й усвідомлення значення отримуваної професії [3].

Прагнення до особово-професійного розвитку майбутніх лікарів, засвоєння ними лікарської діяльності, усвідомлення її соціальної значущості, осмислення учбової активності визначаються професійною мотивацією студентів-медиків. Сформована система професійної підготовки вищого медичного

персоналу в рамках Болонського процесу, що характеризується високим рівнем інтелектуальної й емоційної напруженості, спрямованої на засвоєння широкого спектру медичних знань і вмінь, на недостатньому рівні сприяє формуванню у студентів-медиків уявлення про лікарську діяльність, інтересу до її змісту і завдань. У зв'язку з цим до моменту закінчення навчання в медичному вузі значне число студентів виявляється не готовими до вибору лікарської спеціалізації.

Не викликає сумніву той факт, що у будь-якого викладача нерідко виникає проблема формування у студентів медичних вишів позитивної мотивації щодо навчання взагалі і до свого предмету зокрема. Відшукати причину низької ефективності нескладно.

Річ у тому, що досить часто викладачі прагнуть дати максимально можливу кількість «голих» знань, не оглядаючись на їх адекватність щодо поточної ситуації, до того ж без обґрунтування їх доцільності і необхідності у клінічній практиці. Але студент – це не школяр, якому можна сказати «так треба», йому необхідно також пояснити, яким чином ці знання

йому стануть у нагоді в майбутньому. І якщо викладач відповідає дусі: «У житті все може бути корисним...», «Ви є студентом вищого навчального закладу, тому зобов'язані це вчити...» чи «Це зробить вас високосвідченою людиною...» не є аргументованим переконливим доказом для майбутнього «ескулапа». Останній бажає стати спеціалістом своєї справи і бути конкурентноздатним на європейському ринку праці, що й передбачає Болонський процес. Відповідно стає такою собі «жертвою освітньої системи», втрачаючи надалі будь-який інтерес до вивчення даної дисципліни. Викладач повинен уміти довести, що його предмет дійсно буде корисний у майбутній професійній діяльності.

Видатний психіатр, невропатолог і психолог В.Н. Мясіщев говорив, що результати, яких досягає людина в своєму житті, лише на 20–30% залежать від її інтелекту, а на 70–80% – від мотивів, які спонукають її певним чином поводитися.

Якщо між особою, котра навчається, і викладачем немає ніякого контакту, окрім мінімальної навчальної години, ні про яку мотивацію студентів говорити не доводиться. Студентові дуже важливо, що б педагог був його наставником, а не роботом, який тільки перевіряє, щоб до нього можна було звернутися за допомогою (у ході навчання виникають дискусійні проблематичні запитання) нехай навіть з найбезглуздішого питання. Але і йти в панібратство теж не варто – адже інакше студенти «сядуть на шию і звісять ніжки».

У фаховій літературі є різні способи мотивації, з яких можна виділити наступні:

1. Нормативна мотивація – спонукання студента до певної поведінки за допомогою ідейно-психологічної дії: переконання, навіювання, інформування, психологічного зараження і т.п.;

2. Примусова мотивація, що ґрунтується на використанні влади і загрози погіршення задоволення потреб студента у разі невиконання ним відповідних вимог;

3. Стимулювання – дія не безпосередньо на особу, а на зовнішні обставини за допомогою бонусів – стимулів, оцінок, що спонукають студента до певної поведінки.

Головною особливістю підготовки майбутніх медичних працівників є комплексний характер підходу до формування і підвищення рівня пізнавальної мотивації. Саме це визначає особливості змісту і методів підготовки студентів до лікарської практики, їх спрямованість на самостійну пізнавальну діяльність.

Немає жодного дієвішого способу підвищити мотивацію студентів, як зацікавити їх своїм предметом. Так, якщо орієнтуватися на вивчення предмету патофізіології студентами вищих медичних закладів, то варто більше уваги приділяти міжпредметній інтеграції, зокрема з клінічними дисциплі-

нами, а не сухому викладенню даної дисципліни. Досить цікавим кроком у навчальному процесі, з отриманого викладацького досвіду, є використання інтерактивних методів [1, 4]. Термін «інтерактивний» прийшов до нас з англійської і має значення «взаємодіючий». Існують різні підходи до його втілення: демонстрація відеофільмів з відтворенням патологічних процесів в експерименті, рольові та асоціативні ігри, практична експериментально-дослідна робота, використання кейс-технологій, а також досить популярний метод у сучасних тренінгових програмах – мозковий штурм. Останній є загальновідомою технологією, суть якої полягає у тому, що всі студенти в групі по черзі висловлюють абсолютно усі, навіть алогічні думки з приводу проблеми. Висловлене не критикується і не обговорюється до закінчення висловлювань. Проте, ці методи потребують значно більшого часу, ніж насправді охоплює практичне заняття, а також високої підготовки самого викладача у ролі «тренера-фасилітатора».

Становлення майбутнього лікаря як висококваліфікованого фахівця, можливе лише при сформованому мотиваційно-ціннісному відношенні в його професійному становленні [3]. Зокрема, велику роль у даному напрямку покладено на вивчення патологічної фізіології, однієї з основних медико-біологічних дисциплін, котра завершує теоретичну підготовку лікаря, і є основою для формування його наукового світосприйняття і клінічного мислення. Її завдання полягає у вивченні особливостей перебігу життєвих процесів у хворому організмі і загальних закономірностей походження, розвитку та завершення патологічних процесів, формування логічного світогляду лікаря щодо оцінки сутності та генезу хвороби [5].

З вищеописаного зрозуміло, що вагомий внесок у формування мотивації до навчання вносять викладачі. Кожен з них у своїй роботі повинен пам'ятати про те, що в першу чергу необхідно змінити негативне відношення до викладання. Для цього слід визначити шляхи реалізації даної мети, наприклад:

1) Формування стійкої мотивації досягнення успіху.

2) Допомогти студенту у розвитку впевненості у власних силах та здобутті ним необхідних навичок у предметі, який вивчається.

3) Створити умови для відчуття студентами успіху і позитивних емоцій.

4) Потрібно прагнути виокремлювати ті види діяльності чи виконання практичних навичок, науково-дослідної роботи, у ході виконання яких, майбутній лікар може проявити ініціативу і заслужити визнання в групі, університеті. Це дозволить змінити відношення до нього викладачів, батьків і його товаришів у кращу сторону та підвищити його самооцінку.

5) Відзначати, заохочувати щонайменші успіхи

в навчальній діяльності, навіть, здавалося б, за незначними зрушеннями до кращого, особливо у відстаючих студентів.

6) Поєднувати у процесі обговорення патологічних процесів теоретичний матеріал з патофізіології (чи іншої дисципліни) з клінічними випадками, а також використовувати елементи диференційної діагностики, що сприятиме розвитку клінічного мислення у майбутніх лікарів.

7) Говорити спокійно, доброзичливо, зацікавлено.

Тому завдання формування мотивації навчання стоїть перед кожним членом викладацького колективу. Успіху її виконання можна досягти тільки в тому випадку, якщо об'єднати зусилля не тільки всіх викладачів, а й самих студентів.

Так, у одному з найвідоміших вузів у світі, представнику «старої гвардії» освіти США – Гарвардському університеті, що існує з 17 століття, має установлені свої традиції, на яких виховувалися покоління майбутніх політиків, бізнесменів і діячів інших сфер життя [6]. Студентами Гарварду використовуються наступні правила для своєї мотивації [2]:

1. Якщо ти зараз заснеш, тобі, звичайно, наснитися твоя мрія, але якщо ти зараз повчишся, ти втілиш свою мрію в життя.

2. Коли ви думаєте, що вже запізно, насправді ще рано.

3. Муки навчання лише тимчасові. Муки неучтва ігнорування – вічні.

4. Освіта – це не час. Освіта – це зусилля.

5. Життя – це не лише навчання, але якщо ти навіть не можеш пройти через цю частину, то на що ти, взагалі, здатний?

6. Насолоджуйся невмолимим болем.

7. Тільки той, хто робить усе раніше, тільки той, хто докладає зусилля, це тільки той, хто по-справжньому зможе насолодитися своїм успіхом.

8. Не усі можуть досягти успіху в усьому. Але успіх приходить тільки разом із самовдосконаленням і рішучістю.

9. Час летить.

10. Сьогоднішні «сльюні» стануть завтрашніми сльозами.

11. Люди, які інвестують у майбутнє, реалісти.

12. Твоя зарплата прямопропорційна твоєму рівню освіти.

13. Сьогодні ніколи не повториться.

14. Навіть в даний момент твої вороги гортають книжки.

15. Немає мук – немає прибутку.

Ось такі мотиви визначили для себе студенти Гарварду. Можливо після їх прочитання, ви (та і я

теж) зрозуміли, чому серед їхніх випускників так багато видатних осіб. Гарвардський університет закінчили 8 президентів США, 75 лауреатів Нобелівської премії були пов'язані з університетом як студенти, викладачі чи співробітники.

Підвищити учбову мотивацію студентів не так вже складно. Головне – це бажання викладача. Не буває бездарних студентів, бувають нецікаві педагоги. Звісно, це стосується тільки до тих студентів-медиків, які усвідомлено вибрали професію і факультет. Адже відомо, що зацікавити студента, який поступив у ВУЗ виключно заради диплому, відстрочки від армії чи тому, що таким було бажання батьків, майже неможливо.

ВИСНОВКИ

1. Вивчення психолого-педагогічних умов розвитку професійної мотивації у студентів-медиків, що обумовлювала б прагнення студентів до досягнення високих результатів, самореалізації в учбовій і майбутній лікарській діяльності, дозволить оптимізувати процес професійного становлення майбутнього лікаря. 2. Підвищення мотивації пізнавальної діяльності в учбовому процесі також необхідне зокрема тому, що саме нею пояснюється інтенсивність у здійсненні обраної професії, активність у досягненні результату і мети діяльності, яка покликана допомагати людям.

ЛІТЕРАТУРА

1. Інтерактивні методи навчання у підготовці спеціалістів для банківської системи України: Зб. наук. праць. – Суми – Харків, 2001. – 250 с.

2. Мотивація для студентів Гарварду [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://innovations.com.ua/ua/blogs/mark/17842/motivaciya-dlya-studentiv-garvardu>.

3. Неловкіна-Берналь О.А. Формування у студентів-медиків навичок здійснення навчально-пізнавальної діяльності як засобу їхньої дидактичної адаптації на початковому етапі навчання / О.А. Неловкіна-Берналь // Перспективи медицини та біології. – Т. III, №. – 2011. – С. 99–102.

4. Пометун О. Інтерактивні технології навчання: теорія і практика / О. Пометун, Л. Пироженко. – К., 2002. – 136 с.

5. Преподавание патологической физиологии на современном этапе развития высшего медицинского образования / В.Н. Ельский, Л.П. Линчевская, С.В. Зяблицев [и др.] // Таврический медико-биологический вестник. – 2012. – Т. 15, №3, ч. 2 (59). – С. 263–265.

6. Harvard University [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://en.wikipedia.org/wiki/Harvard_University.